

گهمارۆی نوێی شورای ئاسایش، پێداگرتی کۆماری ئیسلامیی له سه‌ر چه‌کی ناوکی، ڕێگای ڕزگاری کامه‌یه؟ *

حه‌سه‌ن ره‌حمان په‌ناه

١٥ ئه‌ندامی شوری ئاسایشی نه‌ته‌وه‌یه‌ک‌گرتووه‌کان، ڕۆژی شه‌مه‌ ٢٤ ی ماری ٢٠٠٧ له باره‌گای ئه‌م ڕێک‌خراوه‌ له نیۆیۆرک، به زۆرینه‌ی ده‌نگ بڕیارنامه‌یه‌کی تازه‌یان له دژی ڕژیمی ئیسلامیی ئێران په‌سه‌ند کرد. ئه‌م بڕیارنامه‌ نوێیه‌ که به بڕیاری ١٧٤٧ ناسراوه، مۆله‌تی ٦٠ ڕۆژه‌ی به ئێران داوه هه‌تا به‌نده‌کانی بڕیارنامه‌ی ١٧٣٧ ی شوری ئاسایش که له سه‌رماوه‌زی ١٣٨٥ هه‌تاویدا له‌م شورا به‌سه‌ند کرا، جێبه‌جأ بکات و هیندی‌ک داواکاریی تریشی پێوه زیادکراوه. بڕیارنامه‌ی ١٧٣٧ وێرای سه‌پاندنی گه‌مارۆ به‌سه‌ر ناوه‌ندی پیشه‌سازیی مووشه‌کیی و ناوکی، داوای ڕاگرتنی ب‌ا ئه‌ملاوه‌ی لای پێتاندنی یۆرانیۆمی له‌لایه‌ن ڕژیمی ئێران‌ه‌وه هه‌یناوه‌ته‌ گۆڕا، که کۆماری ئیسلامیی له به‌جێگه‌یه‌انداندا خۆ ده‌پاریزی. له بڕیارنامه‌ی ١٧٤٧ و له ماوه‌ی ٢ مانگ مۆله‌ت که بۆ حکومه‌تی ئیسلامیی دیاریکراوه، هاتوه‌ که "ده‌ب‌ا ئێران گه‌ل‌ا له ناوکییه‌کانی خۆی له‌گه‌ڵ داخوازییه‌کانی ئازانی نیۆنه‌ته‌وه‌یی وزه‌ی ئه‌ته‌مه‌یدا بگه‌وجێنی و ده‌وره‌یه‌کی نو‌ا له وتو‌یژمه‌کان ده‌ست پێبکات".

بڕیارنامه‌ی ١٧٤٧ له ناوه‌ڕۆک و داواکارییه‌کانیدا به به‌راورد له‌گه‌ڵ بڕیارنامه‌ی ١٧٣٧ توندوتیژتر و به‌ری‌نت‌ره . له‌م بڕیارنامه‌یه‌دا گه‌مارۆ خراوته سه‌ر فروشتنی چه‌ک له‌لایه‌ن ئێران‌ه‌وه و به ئاشک‌را نووسراوه. ئامریکا و ئیس‌رائیل و ژماره‌یه‌ک و‌لاتی تر، کۆماری ئیسلامیی تاوانبار به هه‌ناردنی چه‌ک و ته‌قه‌مه‌نی بۆ هه‌ماس و جیهادی ئیسلامیی له قه‌له‌ستین و هیزبو‌ولا له لوبنان و ژماره‌یه‌ک له ده‌سته و تا‌قه‌مه‌ چه‌کاره‌کان له عێراق ده‌که‌ن.

له ماوه‌ی ٢٨ سا‌لی ڕا‌بردو‌ودا ئه‌وه یه‌که‌م جاره که ڕێک‌خراوی نه‌ته‌وه‌یه‌ک‌گرتو‌ه‌کان سه‌بارمه‌ت به فروشتنی چه‌ک و ته‌قه‌مه‌نی له‌لایه‌ن کۆماری ئیسلامیی‌ه‌وه بۆ ده‌رم‌وه بڕیارنامه‌ ده‌رده‌کات، که ئه‌م کاره به ئاشک‌را به مانای پێداگرتی و د‌زایه‌تی له‌گه‌ڵ پ‌شتیوانیی ماد‌یی و ته‌سل‌یحاتی کۆماری ئیسلامیی له گروپ و تا‌قه‌مه‌ بونیادگه‌را ئیسلامیی‌ه‌کان له ناوچه‌که‌دا به که به نۆره‌ی خۆی شک‌سته‌ت‌کی گه‌وره‌یه بۆ ڕژیمی ئیسلامیی له گۆرپانی نیۆنه‌ته‌وه‌یی و سه‌رکه‌وتن بۆ ئیس‌رائیل و ئامریکا به ڕازیکردنی سه‌رجه‌م ئه‌ندامانی شوری ئاسایشی ڕێک‌خراوی نه‌ته‌وه‌یه‌ک‌گرتو‌ه‌کان له د‌زایه‌ت‌یکردنی سیاسه‌تی ده‌رم‌وه‌ی کۆماری ئیسلامیی له ناوچه‌که و به‌که‌وته‌ شو‌ین داخوازییه‌کانی ئه‌وان ده‌ژمێرد‌را.

هه‌روه‌ها یه‌ک‌یکی تر له داخوازییه‌کانی بڕیارنامه‌ی ١٧٤٧، داواکردن له و‌لاتانی دیکه‌یه که له‌سه‌ر ره‌زامه‌ندیی خ‌و‌یان په‌یوه‌ندی بازرگانیی و م‌الییان له‌گه‌ڵ حکومه‌تی ئیسلامیی ئێراندا ڕاوه‌ست‌ین.

ئه‌م بڕیارنامه‌یه‌ پ‌شت به به‌شی حه‌وته‌می به‌ل‌گه‌نامه‌ی ڕێک‌خراوی نه‌ته‌وه‌ یه‌ک‌گرتو‌ه‌کان ده‌به‌ست‌ا که به به‌کرده‌وه ده‌ره‌ینانی ئه‌و ب‌ریاره تازه‌یه بۆ سه‌رجه‌م و‌لاتانی ئه‌ندامی ئه‌م ڕێک‌خراوه‌یه پ‌یویسته.

له یه‌ک‌یکی تر له به‌نده‌کانی ئه‌م بڕیارنامه‌یه‌دا ٢٨ لایه‌نی حه‌قیقی و حه‌قی ڕووبه‌رووی گه‌مارۆ و ڕاگرتنی داراییه‌کانی بانکی و م‌الیی و قه‌ده‌غه‌کردنی سه‌فه‌ر بۆ ده‌رم‌وه‌ی و‌لات له‌لایه‌ن شوری ئه‌نجوومه‌نی ئاسایش ب‌وونه‌ته‌وه . زۆربه‌ی ئه‌م شه‌ریکه و ناوه‌ند و دامه‌زراره و که‌سه‌نه‌ی که ڕووبه‌رووی گه‌مارۆ و ڕاگرتنی داراییه‌کان و قه‌ده‌غه‌بوونی سه‌فه‌ر بۆ ده‌رم‌وه‌ی و‌لات بوون، ئه‌و ناوه‌ند و که‌سه‌نه‌ن که تیکه‌ڵ به چالاکیی ناوکی و مووشه‌کی ئێران بوون. هه‌روه‌ها هیندی‌ک بانکی و ه‌ک بانکی سه‌په، بانکی سادرات و بانکی جیهانی سه‌په و هیندی‌ک که‌سی تر له‌خ‌وده‌گ‌را که و‌ه‌ک پلان دا‌ریژی سه‌رم‌کی و بیرمه‌ندانی ناوکی و چه‌ک‌سازی ڕژیم ناسراون و له به‌ره‌پ‌رس‌ان و کاربه‌ده‌ستانی سوپای پاسداران پ‌یکهاتوون.

گومانی ت‌یدا نییه که بڕیارنامه‌ی دوو هه‌م له بڕیارنامه‌ی یه‌که‌م توندوتیژتره و ناوه‌ڕۆک و داخوازییه‌کانی به‌ری‌نت‌ره. به به‌جێگه‌یه‌اندنی ئه‌م بڕیارنامه‌یه ناستی گه‌مارۆ و کۆسپه‌کانی سه‌ر ڕێگای په‌یوه‌ندییه ئابو‌ری و بازرگانیه‌کانی

ئىران لەگەل دونىاي دەرەدە بەر تەسکتر و دژوارتر دەبە و ئابووری قەیران لیدراو و گەندەلیی ئىران زیاتر تووشی ئەزمە و قەیران دەکات.

بە بۆلۆبونەوێ بێر یارنامەى ۱۷۳۷ بارودۆخیکى پێر لە ترس و نیکەرانى کۆمەلگای ئىرانى داگرت. خەلک دەستیان کرد بە پاشەکەوتى پێداویستییە سەرمەتاییەکانى خویان، نرخى زۆربەى کەلوپەلەکانى رۆژانەى ژيانى خەلک بۆ ئاستیکى چەند بەرابەر بەرزبۆوە.

مافىای ئابوورى و بازرگانى کە جەموى بەدەست رێبەرانى پایەبەرزى کۆمارى ئىسلامى و دەست و پێوەندەکانى مەیهەتى، گەلێک سوود و بەرژموندییان دەست کەوتووە و سفرەى هەژارانەى زۆربەى خەلکى ئىران فەقیرانەتر بووە. گرانى هاوکات لەگەل بیکارى، نەبوونى خزمەتگوزارییە کۆمەلایەتیەکان و ئیمکانەتى دەرمانى و ئابوورى هەرچى زیاتر پشەتى خەلکى ئىرانى چەماندۆتووە.

لە بارودۆخیکى ئەوتۆدا و لە دوایین رۆژەکانى سەلدا، رژیمنى بەنەمەى حەقدەستى کرێکارانى بۆ سالى ۸۶ هەتاوى دیاریکرد. بەپێى پەسەندکراوى شوراى کار، لانیكەمى حەقدەستى کرێکارێک لە مانگیكدا ۱۸۳ هەزار تەمەن (۱۸۵ دۆلارى ئەمەریكى) دیاریکردووە و ئەم حەقدەستە کەمە کرێکارانىك لەخۆ دەگرتا کە لەسەر کارن و شانسى پەیداکردنى کاریان هەیه. لەسەدا ۲۰ى بیکارانى ئىران لەم حەقدەست و نەعمەتە ئىسلامیەى رژیمنى بێبەشەن. بەپێى نامارى فەرمی رژیمنى، هێلى هەژاریى لە ئىران پێر ۲۵۰ هەزار تەمەن واتە زیاتر لە (۲۵۰ دۆلار) لە مانگیكدا و بەپێى زۆربەى بەروردەکانى زانستى و کارناسانە، خەرجیى ژيانى بەنەمەلەیکى ۵ کەسبى لە مانگیكدا، نزیك بە ۵۰۰ هەزار تەمەنە (۵۰۰ دۆلار)، جیاوازیى نێوان ئەم دوو خەرجە و حەقدەستى مانگانەى بەرپرسىكى بەنەمەلە، ۳۰۰ هەزار تەمەنە (۳۰۰ دۆلار) کە ئەم جیاوازیى و کەمەبەرهى پێداویستى و داپین بوونى ژيان، دەبە لە رێگای کارى زۆمەلە بە منداڵان، لەشفرۆشى ژنان، چەند پێشە بوونى ژنان و پیاوان، ئەویش ئەگەر بواری کار بەرمخسأ پێرکرتووە.

سەرمەرای نیکەرانى سەرمەگرتوو لە نەبوونى کار و پێشە، نان، کرێى نیشەتەجیبوون، خویندى منداڵان و زۆر شەتى تر، نیکەرانى و ترس لەشەر و کۆشتار و چەندین بەلا و موسیبەتى تر ژيانى رۆژانەى خەلکى تووشى مەترسى کردووە. لە هەلومەرجیکى ئەوتۆدا بەخەلکى ئىران پروبەرووى هەراوهورى شەرخوازانە دەبنەو و بە وەهى ئەحمەدى ئەزاد "قەتارى ئەتۆمى ئىران نە گیر و نە ستۆپى هەیه و نە رادەستىت." فەزای شەرخوازی لەکاتیکدا سێبەر دەخاتە سەر کۆمەلگای ئىران کە خەلکى نازارچێشتوو و بەلادیتووى ئەم ولاتە ئەزموونى ترسانکى شەرى ۸ سالى ئىران و عێراقیان پشەت سەر ناوە.

لە هەلومەرجیکى ئاودا رەوانەکردنى دوو کەشتى شەركەرى ئامەریکایى بۆ ئاوەکانى کەنداو، هەرهشەى رۆژانەى کاربەدەستانى ئامەریکایى لە کەلک وەرگرتن لە هیزى نێزامى و گەلەلەى هێرش بۆ سەر ئىران کە گوايه لە سەر مێزى کارى بووشە، گیرانى چەند کاربەدەستى ناسایشى ئىران لە هەولێر و بەغدا لە عێراق و فەرمانى بووش بە مەبەستى تەقەکردن لە ئىرانى سەر بە رژیمنى ئىسلامى لە عێراق، گیرانى ۱۵ مەلەوانى ئینگلیسى لە ئاوەکانى کەنداو لەلایەن سوپای پاسدارانى ئىرانەو و راکۆتزانى ئەوان بۆ تاران، مانۆرە بەک لەدواى یەكەکانى سوپای پاسداران لە کەنداو و دەریای عوممان و سەرسنۆرەکانى ئىران و عێراق و مانۆرى ۱۰ هەزار کەسبى هیزەکانى ئامەریکایى لە کەنداو، نیشانەى سەربزىوى و نیشەتى شەرخوازانەى کاربەدەستانى کۆشكى سبى و رێبەرى کۆمارى ئىسلامى ئىرانە.

ئەگەر ئەم کردووە و شەرمەنگیزیانە، پروبەروبوونەوێ نێزامى لى نەکەوتووە کە تا ئێستایش وا نیشان دەدات، (مەگەر لێدانى بەر تەسک لە ناونده هەستەى و نێزامیەکانى کۆمارى ئىسلامى پاش ناکام مانەوێ هەولە دیپلۆماتیکەکان، کە ئەویش بە قازانجى کۆمارى ئىسلامى و بە زیانى خەباتى خەلکى ئىران تەواو دەبێت)، بەلام هەلومەرجى نێزامى بەسەر ئىران و سەرجەم ناوچەکەدا زال کردووە و مۆتەکەى شەرى بۆتە بەشێک لە ژيان و نیکەرانى واقعى خەلکى ئىران.

گومانى تێدانى کە نیولیبەر ئەکانى دەسەلاتدار لە کۆشكى سبى سەرمەرای مەیل و حەز لە شەرى و خوێنریزى، بەلام توانا و ئیختیارەتى بەر تەسکیان لەسەر رێدايه و بە مەیلی خویان ناتوانن لە هەموو شوێنێک رەبازین بکەن. ئەگەر

به‌لام سهره‌ای سهرجه‌م نهم راستییانه‌ی که باسکرا، دژایمتی له‌گه‌ل پروژهی نهمومی ئیران و به‌رگری له تیاربوونی کوماری ئیسلامیی به‌چه‌کی ناوکی نیگه‌رائیبه‌کی واقعی ئامریکا و زله‌یزه‌کانی دیکه‌ی جیهانه. چونکه نهمومی بوونی ئیران ئاسایشی رۆژه‌لاتی ناوهر است به‌بوونی له‌سه‌دا ۷۰ی وزه و سوتهمه‌نایی سروشتی تیکرای جیهان، دهمیوننا و ولاتانی تری ناوچه‌که‌ش له‌پیناو ده‌ستر اگه‌یشن به‌چه‌کی ناوکی و سه‌مه‌ه و توعشی هه‌ول‌بودان ده‌کات و به‌کردمه‌ه نهم ناوچه‌هه‌ستیاره ده‌خاته قوناغیکی تازه‌تری ملامانیی چه‌کی مه‌تر سیدار مه‌ه، که داهاتووی پر مه‌ترسی و ئاسایشی ناسه‌قامگیری نهم ناوچه‌یی به‌هیچ جور تیدا گارانتی نا‌کرا.

ئەم مابە تە لە ژمارە ی ۳۲۱ حە وتونامە ی ھاولاتی بە ریکە وتی ۱۱ ی ئاوریلی ۲۰۰۷ یلاو بوە تە وە